

Melodia

Biisejä voi lähteä työstämään mistä osa-alueesta alkaen tahansa: joko ensin soinnut, sitten melodia ja sitten teksti. Joskus idea voi lähteä melodiapätkästä. Tai tekstistä. Kaikki tavat ovat yhtä oikein keskenään. Tässä työkalupakissa käyn läpi harmonialähtöistä tapaa. Eli ensin valitaan soinnut, jonka perusteella kirjoitetaan melodia ja sanat. Voit kuitenkin edetä haluamassasi järjestyksessä, koska samat työkalut toimivat eri osa-alueisiin joka tapauksessa.

Melodiolla tarkoitetaan tässä yhteydessä laulumelodiaa (instrumentaalikappaleessa sillä tarkoitetaan soitettua linjaa). Keskitymme siis toistaiseksi ainoastaan säveliin, tekstiä käsitellään erikseen.

Miten melodialinjat laaditaan?

Joillakin ihmisillä lähtee luonnostaan melodia soimaan mielessä, kun he kuuntelevat sointukiertoa. Joskus se tulee heti ensimmäisellä kuuntelukerralla, joskus se vaatii useita toistoja. Joillakin melodian kirjoittaminen on tarkkaan suunniteltua. Olit sitten kummanlainen biisintekijä tahansa, molemmat tavat ovat aivan yhtä oikein ja molemmilla tavoilla tehdään hittibiisejä! Annan seuraavaksi työkaluja, joiden avulla voit suunnitella melodialinjoja alusta alkaen tai muokata mieleesi automaattisesti juolahtanutta ideaa.

Olet aloittanut tämän työkalupakin valitsemalla biisi-idean. Sen jälkeen olet laatinut kaksi toisiaan kontrastoivaa sointukiertoa (säkeistön ja kertosäkeistön). Nyt meillä on siis kaksi peräkkäistä sointukiertoa, joihin lähdetään laatimaan melodiaa. Kuten harmoniassa, myös melodian suhteen haluamme luoda kontrastia eri osien välille.

Voit aloittaa melodian laatimisen suunnittelemalla ensin kiertojen lukumäärän osaa kohti. Hyvin yleistä on, että *sointukierto toistuu neljä kertaa* ennen osan vaihtumista. Tämän päätettyäsi melodian laatiminen on helpompaa.

Melodian täytyy olla kuulijalle helppo omaksua kuultavaksi ja hyräiltäväksi, jotta se jää mieleen. Tehokas keino tähän on **toisto**. Älä siis turhaan tee liian vaikeaa ja pitkää melodialinjaa, vaan kirjoita kahdesta neljään tahtiin mittainen **fraasi**, jota toistat. Jos säkeistösi mitta on neljä fraasia, on todella

yleistä toistaa melodia täysin tai melkein täysin samanlaisina ensimmäisellä, toisella ja viimeisellä kerralla. Eli *muuntele kolmatta fraasia melodialtaan*. Voit myös kirjoittaa pitkän melodialinjan, jonka toistat kahdesti joko täysin samanlaisena tai hieman muunneltuna.

Ensimmäinen edellä mainittu keino on todella yleinen ja esiintyy niin pop-, rock- ja hardrockmusiikissa. Tässä hyvä esimerkki: AC/DC - Touch Too Much <https://www.youtube.com/watch?v=JGftlcp2SC0>

Jälkimmäinen edellä mainittu keino on myös hyvin yleinen ja tässä siitä esimerkki: Juice Leskinen – Viidestoista yö <https://www.youtube.com/watch?v=qQBLZMULSbo>

Työkaluja melodialinjoissa kontrastin luomiseen: sävelkorkeus

- Eri osien melodialinjat kirjoitetaan eri korkeuksille.

Hyvin yleistä on, että säkeistöt lauletaan matalammalta kuin kertosäkeet. Se on hyvin tehokas keino saada osat erottumaan toisistaan ja nimenomaan nostattamaan kertosäkeen tunnelmaa. Säkeistön melodialinja voi pysyä matalampana melkein osan loppuun asti ja juuri ennen kertosäkeen alkua linja voi nousta. Tällöin kuulija alkaa odottamaan seuraavaa, edellistä suurempaa osaa. Sama toimii myös toisinpäin: kertosäkeen lopussa melodia voi laskeutua, joka antaa kuulijan odottaa rauhallisempaa osaa.

Esimerkkibiisi: Battle Beast – Black Ninja <https://www.youtube.com/watch?v=38zmdwd5K3E>

- Soinnun perussävelen käyttäminen tai käyttämättä jättäminen.

Soinnun perussävelet esim. C, Am, F ja G -kierrossa ovat c, a, f ja g. Kontrastia eri osien melodioidiin saat luotua esim. siten, että eri osissa käytät eri sointusäveliä melodialinjoissa. Jos esimerkiksi haluat hyödyntää soinnun perussäveltä, voit käyttää sitä tietoisesti vaikka kertosäkeistön lopussa. Perussävel melodiassa kuulostaa siltä, että osio tai jopa koko kappale on lopussa.

Esimerkkibiisi: Ben E. King – Stand By Me <https://www.youtube.com/watch?v=hwZNL7QVJjE>

- Melodialinjan kulku.

Vaihtelua eri osien melodiakulkuihin ja siten kontrastin luomiseen saat myös vaihtamalla melodialinjan kulkua. Voit esimerkiksi päättää, että säkeistössä melodialinja pysyy staattisena, sävelet ovat hyvin lähellä toisiaan. Kertosäkeessä melodialinjalla luodaan kontrastia, kun se muuttuu

nousevaksi tai laskevaksi kuluksi. Tai toisinpäin, säkeistössä melodia on liikkuva ja kertosäkeessä staattinen.

Esimerkkibiisi: AC/DC – Highway To Hell <https://www.youtube.com/watch?v=l482T0yNkeo>

- Sävelten valitseminen.

Voit valita tietoisesti eri tyyliä soinnun säveliä säkeistöön ja kertosäkeistöön. Esimerkiksi säkeistöissä voit käyttää sointujen lisäsäveliä ja kertosäkeistöissä soinnun säveliä tahdin painollisilla osilla. Jos et ole varma, mitä tarkoitan soinnun sävelillä ja lisäsävelillä, tässä on hyvä nyrkki-sääntö: sointusävelet ovat samoja säveliä, jotka esiintyvät soinnussa. Esim. C-duurin sointusävelet ovat c, e ja g. Lisäsävelet ovat niitä muita säveliä, jotka kuulostavat hyvältä eivätkä luo riittävästi soinnun kanssa yhtäaikaan soitettuna. Esimerkiksi C-duurissa hyvältä kuulostavia lisäsäveliä ovat d ja a. Luota omiin korviisi, musiikkia tehdään korvilla ja korville, ei teoretikoille!

Melodialinja voi sisältää mitä tahansa säveliä, jopa kromatiikkaa, tällä esimerkillä tarkoitan tahdin painollisia osia ja säveliä, joilla maalataan sointuvaihtoksia.

Esimerkkibiisi sointusävelten käyttämisestä tahtien painollisilla osilla:

Alanis Morissette – Uninvited <https://www.youtube.com/watch?v=uvgi7P97lu0>

- Peräkkäisten sävelten etäisyys toisistaan.

Voit tietoisesti päättää, että kertosäkeistössä melodialinja voi ns. hyppiä isonkin matkan peräkkäisten sävelten välillä mutta säkeistössä peräkkäiset sävelet ovat hyvinkin lähellä toisiaan.

Esimerkkibiisi: Lady Gaga – Judas <https://www.youtube.com/watch?v=wagn8Wrmzuc>

Työkaluja melodialinjoissa kontrastin luomiseen: rytmikka

- Vaihtele melodiassa synkpoituja ja iskulla olevia linjoja.

Esimerkiksi säkeistössä melodia voi olla rytmisesti synkpoitua (ns. takapotkuista) ja kertosäkeistössä melodiasävelet vaihtuvat iskulta (esim. tahdin ensimmäiseltä iskulta).

Esimerkkibiisi: Madonna – Like A Virgin https://www.youtube.com/watch?v=s_rX_WL100

- Sävelten kesto.

Jos säkeistössä melodia on liikkuva ja sävelten kesto lyhyt, kertosäkeistössä voi pidentää nuottien kestoja, eli viipyä samalla sävelellä pidempään.

Esimerkkibiisi: Deep Purple – Burn <https://www.youtube.com/watch?v=LCnebZnysml>

- Fraasin alkamisen sijainti tahdissa.

Voit vaihdella fraasin alkamiskohtaa tietoisesti. Jos säkeistössä lähdet esimerkiksi tahdin ensimmäiseltä iskulta, kertosäkeistöön voit lähteä esimerkiksi ennakoivasti edellisen tahdin loppupuolella.

Esimerkkibiisi: Heart – Alone <https://www.youtube.com/watch?v=1Cw1ng75KPO>

- Fraasin pituus.

Voit vaihdella lyhyitä ja pitkiä fraaseja eri osien välillä. Esimerkiksi säkeistössä melodialinja voi kestää neljä tahtia ja kertosäkeistössä vain kaksi tahtia.

Esimerkkibiisi: AC/DC – Highway To Hell <https://www.youtube.com/watch?v=l482T0yNkeo>

- Käytä taukoja.

Tauot ovat tärkeitä niin laulajalle hengityksen ja tulkinnan kannalta, kuin kuulijalle vaikuttavuuden välineenä. Samalla annat tilaa muille instrumenteille.

Esimerkkibiisi: Led Zeppelin – Black Dog <https://www.youtube.com/watch?v=yBuub4Xe1mw>

Tehtävä: Kirjoita melodialinjat sointukiertoihisi

Voit tehdä tämän tehtävän joko soittamalla ja laulamalla, nuotinnusohjelmalla (esimerkiksi MuseScore on ilmainen, tietokoneelle ladattava nuotinnusohjelma) tai DAWilla (esim. GarageBand ilmaisena Mac-käyttäjille).

Tässä tehtävässä sointukierto toistuu neljä kertaa sekä säkeistössä, että kertosäkeistössä. Vaikka haluaisit tehdä omasta kappaleestasi erilaisen toistomääriltään, tee tämä tehtävä harjoittelumielessä.

Säkeistö:

Lähde hyräilemään tai soittamaan säkeistön sointukierron päälle puhealueesi sävelkorkeudella, ihan mitä tahansa säveliä. Älä ajattele liikaa. Toista tätä vaihetta, kunnes saat ainakin yhden fraasin mittaisen melodialinjan, joka kuulostaa omaan korvaasi hyvältä. Saat siitä perustan koko säkeistölle. Toista tätä melodialinjaa kierrot 1, 2 ja 4. Muuntele melodiaa kolmannella kierrolla. Jos sinusta tuntuu, että et löydä hyvältä kuulostavia säveliä, pitäydy toistaiseksi sointusävelissä! Ne osuvat aina oikeaan.

Ennen kuin alat laatimaan kertosäkeistön melodiakulkua, pysähdy hetkeksi miettimään juuri säveltämäsi säkeistön melodiaa työkalujemme näkökulmasta. Esim. oliko melodia paikallaan pysyvä, nouseva vai laskeva? Olivatko peräkkäiset sävelet lähellä toisiaan, vai oliko niiden välillä hyppyjä? Olivatko yksittäiset sävelet lyhyitä vai pitkiä? Mistä kohtaa tahtia fraasi alkoi? Voit valita useita haluamiasi työkaluja ja ottaa ne tietoisesti käyttöösi, kun alat tekemään kertosäkeistön melodiaa.

Kertosäkeistö:

Toimi samalla tavalla, kuin säkeistönkin kohdalla. Lähde kuitenkin liikkeelle puhealuetta korkeammilta säveliltä. Kiinnitä tietoisesti huomiota niihin asioihin, joilla sinä haluat luoda eroa säkeistön melodiaan. Esim. jos säkeistössä käytit lyhyitä säveliä, tee kertosäkeistöön pidempää linjaa. Tai jos säkeistössä melodia oli paikallaan pysyvä, tee kertosäkeistöön nousevaa tai laskevaa linjaa. Tee kertosäkeistöön mieleenpainuvuutta haluamallasi toistotavalla.